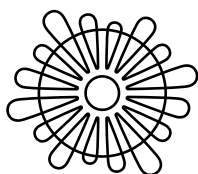

ARCHAEOLOGIA

adriatica

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

SVEUČILIŠTE U ZADRU / UNIVERSITAS STUDIORUM JADERTINA / UNIVERSITY OF ZADAR
ODJEL ZA ARHEOLOGIJU / DEPARTMENT OF ARCHAEOLOGY

UDK 902/904

ARCHAEOL. ADRIAT.

ISSN 1846-4807

ARCHAEOLOGIA adriatica

IZDAVAČ / *Publisher*
Sveučilište u Zadru / *University of Zadar*
Mihovila Pavlinovića 1, 23000 Zadar, Hrvatska

POVJERENSTVO ZA IZDAVAČKU DJELATNOST / *Publishing Committee*
Josip Faričić (predsjednik / *Chair*)

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK / *Editor in Chief*
Ante Uglešić

ZAMJENIK GLAVNOG I ODGOVORNOG UREDNIKA / *Associate Editor in Chief*
Igor Borzić

TAJNICA / *Secretary*
Josipa Baraka Perica

UREDNIŠTVO / *Editorial Board*
Brunislav Marijanović (professor emeritus Sveučilišta u Zadru), Igor Borzić (Sveučilište u Zadru),
Martina Čelhar (Sveučilište u Zadru), Tomislav Fabijanić (Sveučilište u Zadru),
Josipa Baraka Perica (Sveučilište u Zadru), Mirja Jarak (Sveučilište u Zagrebu),
Marko Dizdar (Institut za arheologiju, Zagreb), Biba Teržan (Univerza v Ljubljani),
Gian Pietro Brogiolo (Università degli Studi di Padova)

ADRESA UREDNIŠTVA / *Adress of the Editorial Board*
Archaeologia Adriatica
Sveučilište u Zadru, Odjel za arheologiju
Obala kralja Petra Krešimira IV., 2
23000 Zadar, Hrvatska / Croatia
Tel. +385(0)23 200 522
E-mail: archaeologia.adriatica@unizd.hr

ARCHAEOLOGICA ADRIATICA REFERIRA SE U / *Archaeologia Adriatica is abstracted and indexed in*
- Ulrich's international periodicals directory
- DYABOLA. Sachkatalog der Bibliothek – Römisch-
Germanische Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts

DOSTUPNO NA / *Available at*
Hrčak. Portal znanstvenih časopisa Republike Hrvatske (hrcak.srce.hr)
Morepress (morepress.unizd.hr)

ČASOPIS IZLAZI JEDNOM GODIŠNJE / *Published annually*
ISSN 1846-4807 (Tisak)
ISSN 1848-9281 (Online)
DOI 10.15291/archo

NASLOVNICA / *Cover Page*
Foto / *Photo*: Zoran Alajbeg, Ivan Čondić, Sebastian Govorčin, Mato Ilkić i Joško Zaninović

SADRŽAJ / CONTENTS

MARTINA DUBOLNIĆ GLAVAN, MIROSLAV GLAVIČIĆ Posveta Augustovu numenu iz Privlake kod Nina (arhivska istraživanja) (Izvorni znanstveni članak) <i>Dedication to the Numen Augusti from Privlaka near Nin</i> (<i>archival research</i>) (<i>Original scientific paper</i>)	9
IVANA JADRIĆ-KUČAN, IVANA BANOVAČ Posveta geniju Carske kuće (<i>Genius Domus Augusta</i>) iz Oneja (Izvorni znanstveni članak) <i>Dedication to the Imperial Family's Genius</i> (<i>Genius Domus Augusta</i>) <i>from Oneum</i> (<i>Original scientific paper</i>)	31
BOŽANA MALETIĆ, MATTEO POLA Un'iscrizione inedita ed alcune note di topografia antica di Preko sull'isola di Ugljan (Articolo scientifico originale) <i>Neobjavljeni natpis i nekoliko bilježaka o antičkoj topografiji</i> <i>Preka na otoku Ugljanu</i> (Izvorni znanstveni članak)	61
DINO TARAS Radionički pečati na italskoj tera sigilati iz Zatona kod Zadra (Prethodno priopćenje) <i>Workshop Stamps on Italic Terra Sigillata from Zaton near Zadar</i> (<i>Preliminary report</i>)	81
KRISTINA GERGETA SOTONČIĆ, TEODORA GODINOVIĆ Zaštitno arheološko istraživanje dijela maritimne vile u uvali Ribnjaku kod Valbandona (Stručni članak) <i>Rescue Archaeological Excavations of a part of the</i> <i>Maritime Villa in Ribnjak Bay near Valbandon</i> (<i>Professional paper</i>)	119

ANA KARAOĐOLE, NIKŠA GRBIĆ Keramički nalazi i ostali pokretni arheološki materijal s lokaliteta Ošlje – Gradac (Izvorni znanstveni članak) <i>Pottery and Other Small Finds from the Site of Ošlje-Gradac (Original scientific paper)</i>	143
KRISTINA GERGETA SOTONČIĆ Kasnoantičko i ranosrednjovjekovno groblje u Novigradu. Preliminarni rezultati istraživanja (Prethodno priopćenje) <i>Late Antique and Early Medieval Cemetery in Novigrad. Preliminary Research Results (Preliminary report)</i>	203
ANITA ADAMIĆ HADŽIĆ Izloženost koštanim ozljedama ratarskih i stočarskih populacija srednjovjekovne i ranosrednjovjekovne Hrvatske (Izvorni znanstveni članak) <i>Exposure to Bone Injuries in the Farming and Herding Populations in Medieval and Early Modern Croatia (Original scientific paper)</i>	233
MATO ILKIĆ, DEJAN FILIPČIĆ Novac Osmanskog Carstva iz sjeverne Dalmacije (Izvorni znanstveni članak) <i>The Ottoman Empire Coins from Northern Dalmatia (Original scientific paper)</i>	267

SILVIA BEKAVAC, DORA ŠTUBLIN Zaboravljeno kulturno dobro – crkva Gospe od Zdravlja u Gornjim Brelima (Prethodno priopćenje) <i>Forgotten Cultural Heritage – the Church of Our Lady of Health in Gornja Brela (Preliminary report)</i>	291
IGOR BORZIĆ VIS-A-VIS-A-VIS 200 Prikaz kataloga izložbe <i>Vis-a-Vis 200. Arheološka baština otoka Visa u povodu 200. obljetnice Arheološkog muzeja u Splitu</i> , Arheološki muzej u Splitu, Split, 2021. (Prikaz) VIS-A-VIS-A-VIS 200 <i>Review of the exhibition catalogue Vis-a-Vis 200. Arheološka baština otoka Visa u povodu 200. obljetnice Arheološkog muzeja u Splitu (Review)</i>	323
<i>Upute autorima / Instructions for Authors</i>	333

KASNOANTIČKO I RANOSREDNJOVJEKOVNO GROBLJE U NOVIGRADU. PRELIMINARNI REZULTATI ISTRAŽIVANJA

LATE ANTIQUE AND EARLY MEDIEVAL CEMETERY IN NOVIGRAD. PRELIMINARY RESEARCH RESULTS

KRISTINA GERGETA SOTONČIĆ

Arheo TiM d.o.o
Maksimijanova 19
HR-52100 Pula
kgergeta@gmail.com

UDK:902:726.8](497.571Novigrad)“652/653“

DOI: 10.15291/archo.3994

PRETHODNO PRIOPĆENJE / PRELIMINARY REPORT

Primljeno / Received: 2021-09-24

KLJUČNE RIJEČI:

Novigrad, zaštitno
arheološko istraživanje,
groblje, kasna antika,
rani srednji vijek

Od kraja travnja do početka lipnja 2021. godine na području nekadašnje dependanse hotela Stella Maris u Novigradu provedeno je zaštitno arheološko istraživanje. Ono je rezultiralo definiranjem prostora širenja kasnoantičkog i ranosrednjovjekovnog groblja sub divo koje je gravitiralo oko crkve sv. Andrije sjeverno od današnje župne crkve. Grobovi su oštećeni formiranjem vrtova i, poslije, izgradnjom zgrade turističke namjene početkom 60-ih godina 20. stoljeća. Utvrđeno je nekoliko tipologija grobova. Prevladava ukapanje u grobove formirane od neobrađenih vapnenačkih ploča koje su nejednako lomljene i nejednake veličine, položene jedna do druge te okomito usadene u tlo. Prisutni su i ukopi u dijelom zidane grobove te slobodno polaganje pokojnika na zdravicu. Ostaci dviju kasnoantičkih amfora i brojni ulomci amfora otkriveni u otpadnim jamama upućuju na najraniju fazu ukopa. Položaj grobova u južnom dijelu istražene površine bio je definiran suhozidima, koji su u naknadnoj fazi ukapanja preslojeni grobovima. Grobove, na temelju tipologije pokretnih nalaza, od kojih prevladava grubo kuhinjsko posuđe i amfore, datiramo u razdoblje od početka 5. do 7. stoljeća.

KEY WORDS:

Novigrad, rescue archae-
ological excavations,
cemetery, Late Antiquity,
Early Middle Ages

Rescue archaeological excavations were conducted in the area of the former annex of the Stella Maris Hotel in Novigrad from late April to early June 2021. The excavations resulted in defining the area of spreading of the late antique and early medieval sub divo cemetery that surrounded the church of St Andrew north of the present-day parish church. The graves were damaged by soil tillage, and some time later, by the construction of a tourism-related building in the early 1960s. Several grave typologies have been determined. Burials in row graves are dominant. The graves are made of undressed limestone slabs, broken unevenly, of various sizes, laid one next to another, and stuck vertically in the earth. There are also burials in partially walled graves or simple laying out of the deceased on the bedrock. Remains of two late antique amphorae and numerous amphora sherds found in refuse pits suggest the earliest phase of burials. Position of the graves in the southern part of the excavated area was defined by drystone walls that were overlain by graves in the subsequent phase of burials. Graves are dated to the period from the early 5th to the 7th century in terms of typology of small finds dominated by coarse kitchenware and amphorae.

UVOD

Područje u rubnom dijelu današnje kulturno-povijesne cjeline grada Novigrada, neposredno uz zapadni potez gradskih zidina, od kraja travnja do početka lipnja 2021. godine bilo je predmet arheološkog istraživanja. Ono je prethodilo izgradnji zamjenskog objekta na položaju depandanse hotela Trst, naziva Stella Maris, koja je nekada bila u vlasništvu hotelsko-turističkog poduzeća Istraturist.¹ Uklanjanjem postojeće građevine turističke namjene, koja je desetljećima bila izvan funkcije, otkriveni su ukopi koji proširuju do sada evidentiran prostor kasnoantičkog, odnosno ranosrednjovjekovnog groblja u povijesnoj jezgri grada. U potpunosti je istražen prostor na k. č. 124 i 125, sve k. o. Novigrad koji se proteže sjeverno od današnje župne crkve posvećene Sv. Mariji, sv. Pelagiju i sv. Maksimu. Na ovom su prostoru, do izgradnje depandanse Stella Maris, bili vrtovi kojim su se koristili vlasnici okolnih kuća. To potvrđuje najraniji primjer Franciskanskog katastra i njegova reambulacija iz razdoblja od 1820. do 1872. godine, koji ujedno bilježe pružanje današnje ulice Zidine do poteza gradskih zidina (Sl. 1). Razglednica iz 1913. godine,² koja pruža pogled upravo na ovo uže područje grada sve do gradske luke, potvrđuje da je ulica Zidine već tada bila prekinuta barem do granice gradskog bloka koji ulicu zatvara s južne strane, te da je čitav prostor uz gradske zidine bio zahvaćen nasadima. U prvoj polovici 20. stoljeća još uvijek je bio vidljiv segment ogradnog zida koji je dijelio vrtove koji su pripadali vlasnicima kuća u dvjema odvojenim gradskim četvrtima. Na razglednici je vidljiva i stambena građevina koja je bila smještena u istočnom dijelu današnje k. č. 160/1 i 124 k. o. Novigrad. Bila je to posljednja zgrada u nizu (uz građevinu na današnjoj k. č. 140/1) unutar gradskog bloka duž južnog dijela ulice Zidine. Pretpostavljamo da

¹ D. KAMBER, 2020, 19–20.

² Razglednica oznake MML-488 dio je Kulturno-povijesne zbirke Muzeja Lapidarium, Novigrad.

INTRODUCTION

Archaeological excavations were conducted in the peripheral part of the present-day cultural and historical whole of the town of Novigrad, adjacent to the western section of the town walls, from late April to early June 2021. The excavations preceded the construction of a replacement building at the position of the annex to the Trieste Hotel, called Stella Maris, once owned by the company for tourism services Istraturist.¹ After removing the existing building that was not used for decades, burials had been unearthed that expanded previously recorded late antique and early medieval cemetery area in the historical town core. The entire area of cadastral plots 124 and 125 of the cadastral municipality of Novigrad was excavated, extending to the north of the present-day church dedicated to St Mary, St Pelagius and St Maximus. Before the annex Stella Maris was built, residents of the surrounding houses had their gardens in this area as confirmed by the earliest example of the Franciscan cadastre and its reambulation in the period from 1820 to 1872 that also recorded spreading of the present-day Zidine Street to the section of the town walls (Fig. 1). Postcard of the year 1913,² that offers a view of this part of the town all the way to the town port, confirms that by that time Zidine Street was already cut short at least to the town block that closes the street on the southern side, and that the entire area next to the town walls was used for crops. In the first half of the 20th century one could still see a segment of a boundary wall that divided gardens belonging to the owners of the houses in two separate city neighborhoods. The postcard also shows a residential building located in the eastern part of present-day cadastral plots 160/1 and 124 of the cadastral county of Novigrad. It was the last building in the

¹ D. KAMBER, 2020, 19–20.

² Postcard marked MML-488 is a part of Cultural and Historical Collection of the Lapidarium Museum, Novigrad.

SLIKA 1. Povijesni katastar Novigrada; 123 A ALL02: *Mapa catastale del Comune di Cittanova, foglio XVII, allegato 2 (1820 – post 1872)*, <http://www.catasti.archiviodistatotrieste.it/Divenire/document.htm?idUa=10652537&idDoc=10661821&first=17&last=17> [24. 9. 2021.]

FIGURE 1 *Historical cadastre of Novigrad; 123 A ALL02: Mapa catastale del Comune di Cittanova, foglio XVII, allegato 2 (1820 – post 1872)*, <http://www.catasti.archiviodistatotrieste.it/Divenire/document.htm?idUa=10652537&idDoc=10661821&first=17&last=17> [24.9.2021]

je uklonjena prije izgradnje dependanse hotela 1961. godine (Sl. 2).

Na širem prostoru gradske jezgre Novigrada, unutar prostora opasanog gradskim zidinama, utvrđeno je nekoliko položaja s ukopima kasnoantičke, odnosno ranosrednjovjekovne datacije. U razdoblju od 1958. godine do 2004. godine proveden je niz zaštitnih arheoloških radova na temelju čijih je rezultata postavljena teza o prostoru rasprostiranja kasnoantičkog, odnosno ranosrednjovjekovnog groblja grada Novigrada. Istražen je prostor Parka Novigradske biskupije i građevnog sklopa u ulici Brolo

row (next to the building on present-day cadastral plot 140/1) within the city block along the southern part of Zidine Street. We suspect that it was removed before the hotel annex was built in 1961 (Fig. 2).

Late antique and early medieval burials were found at several positions in the wider area of the town core of Novigrad. A number of rescue archaeological excavations were conducted in the period from 1958 to 2004, offering a foundation for the thesis about the area of spreading of late antique and early medieval cemetery of the town of Novigrad. The investigated areas

SLIKA 2. *Razglednica iz 1913. g. s pogledom na nekadašnje vrtove na položaju planiranog hotela (izvor: Kulturno-povijesna zbirka, Muzej Lapidarium, Novigrad)*

FIGURE 2 *Postcard of 1913 with a view of former gardens at the position where a hotel was planned (source: Cultural and Hhistorical Collection, Lapidarium Museum, Novigrad)*

južno od današnje župne crkve, u sjevernom dijelu ulice Belvedere, na položaju nekadašnje palače Rigo – Baroni i njoj nasuprotne zgrade Gradske straže na početku današnje Velike ulice, na području današnjeg Muzeja Lapidarium, u Ribarničkoj ulici, u dijelu spoja Ribarničke i Velike ulice te uz potez istočnih gradskih zidina na predjelu Mandrač između hotela izgrađenog početkom 70-ih godina 20. stoljeća i pristupne ceste uz zidine.³ S obzirom na grupiranje grobova na pojedinim položajima u gradu, prihvaćena je teza o rasprostiranju groblja oko danas nepostojećih crkava: one posvećene sv. Stjepanu koja je bila smještena u jugoistočnom dijelu glavnog gradskog trga, na području oko crkve sv. Andrije sjeverno od župne crkve, oko crkve sv. Marka duž sjeveroistočnog poteza gradskih zidina te oko crkve Sv. Spasitelja koja je ubicirana nad istočnim gradskim vratima na sjevernoj strani današnje Ulice Gradskih vrata.⁴ Okosnica ovog groblja

comprise the park of the Diocese of Novigrad and building complex in Brolo Street south of the present-day parish church, northern part of Belvedere Street, the position of the former palace Rigo – Baroni and just across it the city guard building at the beginning of the present-day Velika Street, in the area of the Lapidarium Museum, in Ribarnička Street, in the part of junction of Ribarnička and Velika Streets and along the section of the town walls in the Mandrač area between the hotel built in the early 1970s and the access road next to the walls.³ Considering the grouping of graves at certain positions in the town, the thesis about cemeteries surrounding former churches was accepted. They include the church dedicated to St Stephen situated in the southeastern part of the main town square, in the area around the church of St Andrew north of the parish church, around the church of St Mark along the northeastern section of the town walls and surrounding the church of the Holy Saviour that was pinpointed

³ B. MARUŠIĆ, 1981, 44–48; 1989, 35–42; Ž. UJČIĆ, 1997, 217–234; 2004, 137–138.

⁴ B. MARUŠIĆ, 1989, 39; L. PARENTIN, 1974, 271–273; J. PEKOVIĆ, 2011, 105; Ž. UJČIĆ, 1997, 225.

³ B. MARUŠIĆ, 1981, 44–48; 1989, 35–42; Ž. UJČIĆ, 1997, 217–234; 2004, 137–138.

SLIKA 3. Prikaz položaja novootkrivenog dijela groblja, prije istraženih dijelova groblja (iscrtkano) i danas nepostojećih crkava: 1. Sv. Stjepan, 2. Sv. Andrija, 3. Sv. Marko i 4. Sv. Spasitelj, te njihov odnos prema području pretpostavljenog kasnoantičkog utvrđenog naselja (izradila: K. Gergeta Sotončić na ortofotopodlozi, www.arkod.hr [29. 3. 2022.], prema tlocrtu Parentin-Marušić)

FIGURE 3 Position of the newly discovered part of the cemetery, previously investigated parts of the cemetery (hatched) and former churches: 1. St Stephen, 2. St Andrew, 3. St Mark and 4. Holy Saviour, and their relation to the area of assumed late antique fortified settlement (made by K. Gergeta Sotončić on the orthophoto base map, www.arkod.hr [29.3.2022.], after ground plan by Parentin-Marušić)

sub divo jest današnja župna crkva, odnosno njezin pretpostavljeni prvotni arhitektonski sloj koji je datiran prema nalazima ulomaka crkvenog namještaja u 5. i 6. stoljeće.⁵ Grobovi istraženi 2021. godine otkriveni su zapadno od položaja crkve sv. Andrije. Posljednji spomen crkve datira iz kraja 18. stoljeća,⁶ a njezin položaj moguće je ubicirati na dijelu današnje k. č. 119 k. o. Novigrad iza stambene građ-

over the eastern town gate on the northern side of the present-day Gradskih Vrata Street (*Town Gate Street*).⁴ The focal point of this *sub divo* cemetery is the present-day parish church, and its assumed original architectural layer dated to the 5th and 6th centuries on the basis of the finds of stone church furnishings.⁵ Graves excavated in 2021 were found west of the position of the church of St Andrew. The last mention

⁵ B. MARUŠIĆ, 1989, 14–16; I. MATEJČIĆ, 2006, L. PARENTIN, 1974, 299; 21; Ž. UJČIĆ, 1997, 217, 223.

⁶ L. PARENTIN, 1974, 270 i 271.

⁴ B. MARUŠIĆ, 1989, 39; L. PARENTIN, 1974, 271–273; J. PEKOVIĆ, 2011, 105; Ž. UJČIĆ, 1997, 225.

⁵ B. MARUŠIĆ, 1989, 14–16; I. MATEJČIĆ, 2006, L. PARENTIN, 1974, 299; 21; Ž. UJČIĆ, 1997, 217, 223.

vine na današnjoj k. č. 120, unutar gradskog bloka južno od Ribarničke ulice (Sl. 3).

Provedeno istraživanje dopunjuje kartu rasprostiranja kasnoantičkog, odnosno ranosrednjovjekovnog groblja u gradu Novigradu, unutar prostora zahvaćenog srednjovjekovnim zidinama, a izvan granica najranijeg naselja gradskog tipa s mogućnošću obrane (*castrum* ili *castelum*) koje je formirano u 5. ili 6. stoljeću.⁷ Teza o postojanju kasnoantičkog utvrđenog naselja u jugoistočnom dijelu novigradskog poluotoka postavljena je na temelju analize urbanističke strukture današnjeg naselja.⁸ Prva i do danas jedina arheološka potvrda o tome dana je recentnim zaštitnim arheološkim istraživanjem koje je provedeno 2018. godine zbog dogradnje hotela Cittar sjeverno od istočnih gradskih vrata, nalazom segmenta kasnoantičkih gradskih zidina.⁹ Naselje je tek uspostavljanjem franačke uprave dobilo funkcije grada,¹⁰ a do danas nema arheološke potvrde o postojanju antičkog naselja na području današnje povijesne jezgre grada Novigrada. Život na širem području Novigrada u rimsko doba odvijao se u *villama rusticama* smještenima u zaklonjenim uvalama, poput one u obližnjoj uvali Karpinjanu i uvali Sv. Lucije te sjevernije u uvali Maredi.¹¹

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Polazište pri organizaciji arheoloških radova bili su rezultati probnog arheološkog iskapanja koje je 2012. godine proveo Arheološki muzej Istre u Puli,¹² s obzirom na to da su potvrdili postojanje grobova na položaju de-

of the church dates to the late 18th century,⁶ and its position can be located in the part of cadastral plot 119 of the cadastral municipality of Novigrad behind the residential building on present-day cadastral plot 120, within the city block south of Ribarnička Street (Fig. 3).

The archaeological investigation complemented the map of late antique and early medieval cemetery in the town of Novigrad, within the area encompassed by medieval walls, and outside the borders of the earliest settlement of urban type with defensive potentials (*castrum* or *castelum*) that was formed in the 5th or 6th century.⁷ The thesis on the presence of a late antique fortified settlement in the southwestern part of the Novigrad peninsula was based on the analysis of the urban structure of the present-day settlement.⁸ The first and so far only archaeological evidence of this claim, a segment of late antique town walls, has been found in recent rescue archaeological excavation carried out in 2018 when the Cittar Hotel north of the eastern town gate was expanded.⁹ The settlement acquired urban functions only after the establishment of Frankish administration.¹⁰ The presence of a Roman-era settlement in the historical core of Novigrad has still not been documented in the archaeological record. *Villae rusticae* in secluded bays were hubs of life in the wider Novigrad region, such as the ones in the nearby Karpinjan cove or Sv. Lucija cove, and more northerly in Mareda cove.¹¹

RESEARCH RESULTS

A starting point in the organization of the archaeological works were the results of the trial archaeological excavations conducted by

⁷ B. MARUŠIĆ, 1989, 41–42; R. MATIJAŠIĆ, 2002, 24; Ž. UJČIĆ, 1997, 225.

⁸ B. MARUŠIĆ, 1989, 35–36; R. MATIJAŠIĆ, 2002, 24; Ž. UJČIĆ, 1997, 217.

⁹ V. ILIČIĆ, 2018; J. ZIHERL, 2021.

¹⁰ M. JURKOVIĆ, 2006, 13.

¹¹ R. MATIJAŠIĆ, 1987, 89; 2002, 22–23; A. STARAC, 2002, 27–63.

¹² Voditeljica arheoloških radova bila je Silvana Petešić (S. PETEŠIĆ, 2012).

⁶ L. PARENTIN, 1974, 270 and 271.

⁷ B. MARUŠIĆ, 1989, 41–42; R. MATIJAŠIĆ, 2002, 24; Ž. UJČIĆ, 1997, 225.

⁸ B. MARUŠIĆ, 1989, 35–36; R. MATIJAŠIĆ, 2002, 24; Ž. UJČIĆ, 1997, 217.

⁹ V. ILIČIĆ, 2018; J. ZIHERL, 2021.

¹⁰ M. JURKOVIĆ, 2006, 13.

¹¹ R. MATIJAŠIĆ, 1987, 89; 2002, 22–23; A. STARAC, 2002, 27–63.

SLIKA 4. Ortofotosnimka s označenim položajem istraživanja u gradu Novigradu i preklopljenom kvadratnom mrežom (izradio: Ured ovlaštenog inženjera geodezije Boris Brajković, ing. geod., Pazin)

FIGURE 4 Orthophoto image with marked position of the excavations in the town of Novigrad superimposed by square grid (made by the Office of the Chartered Geodetic Engineer Boris Brajković, Pazin)

pandanse hotela. Ujedno su pružili vrijedan podatak o očekivanoj dubini ukopa. Prema bitnim razlikama u količini i gustoći pokretnih i nepokretnih nalaza, površinu iskopa moguće je podijeliti na dva sektora: sjeverni sektor 1 i južni sektor 2, čija je granica otprilike paralelna s pravcem pružanja današnje ulice Zidine (Sl. 4). Unutar sektora 1 je izgradnjom depandanse i pripadajuće infrastrukture došlo do većeg oštećenja ili potpune devastacije gro-

the Archaeological Museum of Istria in Pula in 2012,¹² since they yielded graves at the position of the hotel annex. They also offered valuable information about the expected excavation depth. Considering relevant differences in the amount and distribution of archaeological features and small finds, the

¹² Silvana Petešić led the archaeological excavations (S. PETEŠIĆ, 2012).

bova u odnosu na situaciju u južnom sektoru 2, unutar kojeg je došlo do oštećenja grobne arhitekture, ali su ukopi intaktni, a sačuvani su i dijelovi arhitekture čija izgradnja prethodi drugoj fazi ukapanja. Jednako tako, vidljiv je blagi pad terena prema sjeveru. Pad zdravice prati sloj crvenosmeđe zemlje nad njom (SJ 002), čija je debljina naglašena upravo na području sektora 1. Taj sloj obiluje pokretnim nalazima koji se datiraju u širi vremenski raspon od kasne antike i ranog srednjeg do novog vijeka.

Grobovi su raspršeni unutar istraženog prostora. Ova činjenica, kao i razlike u njihovoj orijentaciji govore o načinu organizacije groblja, odnosno o načinu pokapanja. Stanje očuvanosti grobova i stratigrafija lokaliteta upućuju na to da je već prije djelomične devastacije grobova izgradnjom depandanse hotela ono oštećeno nasadima. Naime, uz povijesni katastar i fotografsku dokumentaciju ovog prostora koja je zabilježila postojanje vrtova, prema kazivanju mještana, na prostoru tzv. sektora 1 neposredno prije izgradnje depandanse hotela 1961. godine bili su smješteni nasadi vinove loze. Na dijelu sektora 2 nalazio se gospodarski objekt, što potvrđuju dijelovi prozorskih erti iz površinskog sloja iskopa.

Tijekom istraživanja otkriveno je ukupno osamnaest grobova: šest grobova u sektoru 1 bez sačuvanih ostataka pokojnika, dok je preostalih dvanaest grobova s očuvanim skeletnim ukopima (grobovi označeni brojevima od 7 do 18) otkriveno na prostoru sektora 2. Od njih četiri su dječja groba (grobovi 15, 16, 17 i 18). Koncentracija grobova opada prema zapadu, što je moguće objasniti izgradnjom gradskih zidina u 13. stoljeću. Naime, prethodno obavljenim arheološkim sondiranjem neposredno uz potez zidina otkriveni su slojevi nasipa čija je funkcija bila ispuna i nivelacija terena uz unutarnju stranu gradskih zidina.¹³

Grobovi u sektoru 1 (grobovi 1 do 6) oštećeni su obrađivanjem zemlje i, dijelom, izgrad-

excavation area can be divided into two sectors: northern sector 1 and southern sector 2, whose border roughly follows the direction of present-day Zidine Street (Fig. 4). Graves in sector 1 suffered severe damage or complete destruction due to the building of the annex and accompanying infrastructure, as opposed to the situation in southern sector 2, in which grave architecture was damaged, but the burials remained intact, as well as parts of grave structures preceding the second phase of burials. One can notice slight slope of the terrain northwards. The bedrock slope is aligned with a layer of red-brown soil above it (SU 002), whose thickness is emphasized exactly in the area of sector 1. This layer abounds in small finds that are dated to a broad chronological span from Late Antiquity and the Early Middle Ages to post-medieval period.

The graves are dispersed within the investigated area. This fact and differences in their alignment are indicative regarding cemetery organization, and burial practices. State of preservation of graves and the site stratigraphy suggest that they had been damaged by soil cultivation even before the construction activities caused partial devastation of the graves. Namely, in addition to historical cadastre and photographic documentation of this area that recorded the presence of gardens, according to local informants vine was grown in the area of so-called sector 1 immediately before the hotel annex was built in 1961. An outbuilding was located in the part of sector 2, as attested by pieces of window frames from the surface layer.

In the course of excavations a total of eighteen graves were discovered: six graves in sector 1 without preserved remains of the deceased, while the remaining twelve graves with skeletal remains (graves marked with numbers from 7 to 18) were found in the area of sector 2. Four of them are children's graves (graves 15, 16, 17 and 18). Concentration of graves declines westwards, which can be explained by the construction of the town walls in the 13th century.

¹³ S. PETEŠIĆ, 2012, 30, 31, 40, 45.

SLIKA 5. Odnos položaja grobova 12 i 13 (foto: K. Gergeta Sotončić)

FIGURE 5 Relation of the positions of graves 12 and 13 (photo by K. Gergeta Sotončić)

njom zgrade depondanse, s obzirom na to da je dio nosivih zidova građevine podignut neposredno uz grobove (uz grob 6) ili je nalegao direktno na njih (u slučaju grobova 2, 3, 4 i 5). Ni u jednom od ovih grobova nije otkriven skelet, dok su ulomci, uglavnom dugih ljudskih kostiju, ispremiješani sa životinjskim kostima, sporadično otkriveni unutar sloja SJ 002 koji je prekrivao grobove. Grobovi su bili ukopani u zdravicu. Grobovi 1, 2, 3, 4 i 6 međusobno su pravilno usmjereni. Orijentirani su zapad-istok, s otklonom prema sjeverozapadu. Grob 5 orijentiran je u pravcu sjever-jug, s otklonom prema sjeveroistoku. Konstrukciju grobova čine veće i manje neobrađene vapnenačke ploče, nejednako lomljene, položene

Namely, layers of fill used to level the terrain along the inner side of the town walls were found next to walls segment in the previously conducted archaeological trial trenching.¹³

Graves in sector 1 (graves 1 to 6) were damaged by soil cultivation, and partially by the construction of the annex building, since some load bearing walls were erected next to the graves (specifically grave 6) or a wall was laid directly on them (graves 2, 3, 4 and 5). Skeletons were not found in any of these graves, while fragments of mostly long human bones mixed with animal bones were found sporadically in layer SU 002 that covered the graves dug into the bedrock. Graves 1, 2, 3, 4 and 6 are aligned, in a WE orientation, with a deviation to NW. Grave 5 is oriented NS, with a deviation to NE. The construction of graves consists of undressed limestone slabs of various sizes, broken unevenly, laid one next to another, and stuck vertically into the ground. Headstones and footstones were not preserved in graves in sector 1.

Identical typology of burials in graves lined with stone slabs is documented in the area of sector 2, on the southern half of the excavated area (graves 9, 10 and 18). Burials in partly walled graves were also recorded (graves 8, 11, 12, 13 and 14), while in three examples the deceased persons were buried in earthen pits (graves 15, 16 and 17). In case of the latter group, we have child burials whose outline was recognizable in the virgin soil (graves 15 and 16) or in a layer of earth that abounds in scattered limestone slab pieces above the virgin soil (SU 042) (in case of grave 17). Subsequent burial of grave 7 in relation to graves 9 and 10, and partial overlying of grave 13 by grave 12 illustrate burial stratigraphy. Typology of pottery finds attests that subsequent burials happened shortly after the original interment (Fig. 5).

Wall foundations (SU 020) were found in the northwestern part of sector 2. We assume

¹³ S. PETEŠIĆ, 2012, 30, 31, 40, 45.

jedna do druge te okomito usađene u tlo. Kod grobova u sektoru 1 uzglavna i donožna ploča nisu sačuvane.

Istovrsna tipologija ukopa u grobove obložene kamenim pločama prisutna je i na prostoru sektora 2, u južnoj polovici istražene površine (grobovi 9, 10 i 18). Prisutno je i pokapanje u dijelom zidane grobove (grobovi 8, 11, 12, 13 i 14), dok je u trima primjerima zastupljeno polaganje pokojnika slobodno u zemlju (grobovi 15, 16 i 17). U slučaju ove posljednje navedene skupine riječ je o dječjim ukopima kod kojih se eliptičan oblik groba ocrtavao u zdravici (kod grobova 15 i 16) ili u sloju zemlje nad zdravicom koji obiluje rasutim vapnenačkim pločama (SJ 042) (u slučaju groba 17). Naknadno ukapanje groba 7 u odnosu na grobove 9 i 10, te djelomično preslojavanje groba 13 grobom 12, pokazuje stratigrafiju ukopa. Tipologija pokretnih keramičkih nalaza potvrđuje da je do naknadnih ukopa došlo nedugo nakon prvotnog ukapanja (Sl. 5).

U sjeverozapadnom dijelu sektora 2 otkrivene su temelji zida (SJ 020) za koji, s obzirom na pravac pružanja i vezivno sredstvo korišteno pri gradnji: pijesak i nešto cementnog maltera, pretpostavljamo da predstavlja ostatke ogradnog zida koji je omeđivao vrt u ovom dijelu prostora, a koji je ujedno pratio smjer pružanja ulice Zidine. Smatramo da je upravo taj zid vidljiv na razglednici iz prve polovice 20. stoljeća.

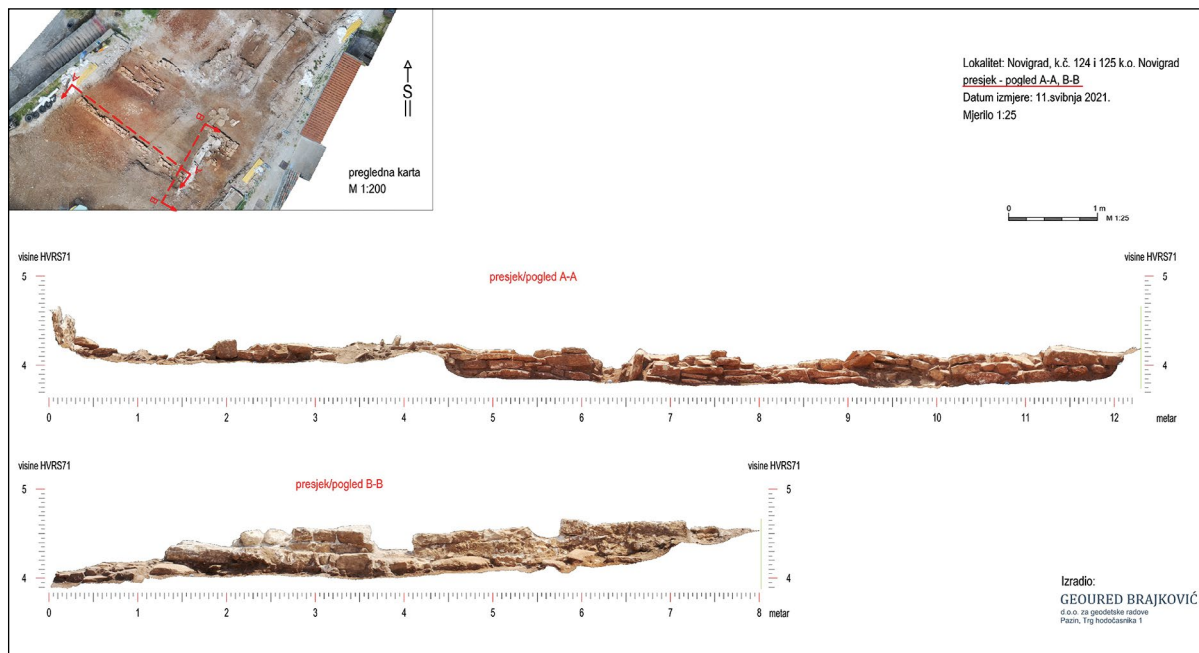
Južno od njega otkriven je niz suhozidnih struktura koje su dijelom formirane od neobrađenog, a dijelom od pločastog kamenja, prosječne širine 53 cm. Podignute su u sloju zdravice bez korištenja veziva. Pravac pružanja zidova je sjeverozapad-jugoistok (dio zida SJ 023, dio zida SJ 040 te zidovi SJ 033, 035, 041 i 043) i sjeveroistok-jugozapad (dio zida koji zatvara pravi kut sa SJ 023 i struktura koja zatvara kut sa zidom SJ 040). Radovima nije obuhvaćen prostor neposredno uz gradske zidine, stoga nam odnos tih zidova i zapadnog dijela obrambenog sustava grada nije poznat. Iako je većina zidova sačuvana tek u manjim segmenti-

that these are the remains of a wall that bounded a garden in this part of the area judging from the direction of its spreading (following the route of Zidine Street) and bonding agent used in building (sand and some cement mortar). We believe that exactly this wall is visible on the postcard dating to the first half of the 20th century.

South of this wall we found a series of drystone wall structures partially made of undressed stones, and partly of flat stones, measuring 53 cm in width on average. They were erected in the bedrock layer without using any binder. Orientation of the walls is NW – SE (portion of wall SU 023, portion of wall SU 040 and walls SU 033, 035, 041 and 043) and NE – SW (portion of wall at a right angle with SU 023 and structure at a right angle with wall SU 040). The works did not encompass the area next to the town walls, so we cannot discuss the relation of these walls and the western part of the town defensive system. Though most walls were preserved only in smaller segments, their alignment indicates that they formed neatly arranged spaces. Mentioned walls are dated to Late Antiquity considering sporadic finds of late antique ceramic ware atop a layer of terra rossa (SU 036 and 042) and since some graves used portions of walls to form walled tombs (grave 8 used wall SU 023, and grave 14 wall SU 035), and some graves were laid directly on wall SU 035 (graves 11, 12 and 13). These same walls are associated with the remains of the pavement of stone slabs (SU 030, 046 and 048) that are only fragmentarily preserved along some walls, laid on the bedrock. It is possible that drystone walls were used in the first burial phase to demarcate burials belonging to the same family (Fig. 6).

Burial typology

Grave 7 was preserved only in traces in quadrant C9. It was defined by a layer of dark, black soil and small amount of bones

SLIKA 6. Fotogrametrijska snimka zidova SJ 023 i 035 (izradio: Ured ovlaštenog inženjera geodezije Boris Brajković, ing. geod., Pazin)

FIGURE 6 Photogrammetric image of walls SU 023 and 035 (made by the Office of the Chartered Geodetic Engineer Boris Brajković, ing. geod., Pazin)

ma prema pravcu njihova pružanja, jasno je da su tvorili pravilno oblikovane prostore. S obzirom na to da je dio grobova iskoristio dijelove zidova za formiranje zidanih grobnica (grob 8 iskoristio je zid SJ 023, a grob 14 zid SJ 035), dok je dio grobova nalegao direktno na zid SJ 035 (grobovi 11, 12 i 13), te uzimajući u obzir sporadične nalaze kasnoantičkog keramičkog posuđa nad slojem crvenice (SJ 036 i 042), navedene zidove datiramo u razdoblje kasne antike. S njima u vezu dovodimo i ostatke popločenja od kamenih škrila (SJ 030, 046 i 048) koji su tek fragmentarno sačuvani uz pojedine zidove, a položeni su na zdravicu. Nije isključeno da su suhozidi u prvoj fazi pokapanja imali funkciju razgraničenja ukopa koji su pripadali istoj obitelji (Sl. 6).

Tipologija ukopa

Grob 7 sačuvan je samo u tragovima unutar kvadranta C9. Definiran je slojem tamne, crne zemlje i manjom količinom kostiju i keramike (SJ 025). Otkriven je uz ostatke ogradnog zida vrta (SJ 020). S obzirom na dimenzije kontura

and pottery (SU 025). It was found next to the remains of the garden wall (SU 020). This might be a child's grave considering the dimensions of the layer SU 025 contours and the fact that only few fragments of lining slabs were preserved.

Grave 8. Skeletal grave of an adult in quadrant E9. The body laid in an EW orientation, with a deviation to NW. The deceased was laid on the back, with arms extended along the sides. The head is to the west, laid frontally. Grave architecture consists of a part of wall SU 023 next to which the deceased was laid. The grave was covered with stone slabs of uneven dimensions. Stone slab was placed vertically next to the head (Fig. 7).

Grave 9 in quadrant C9. Vertically stuck stone slabs that lined the grave were preserved unlike headstone and footstone. Grave orientation is EW, with a deviation to NW. The grave was filled with a large amount of shells (snails), but there was no trace of the skeleton. Grave dimensions suggest it was a child's grave.

Grave 10 in quadrant C9. Once again

SLIKA 7. *Grob 8* (foto: K. Gergeta Sotončić)
 FIGURE 7 *Grave 8* (photo by K. Gergeta Sotončić)

sloja SJ 025 i s obzirom na to da je od grobne arhitekture sačuvano svega nekoliko ulomaka obložnih ploča, pretpostavljamo da je riječ o ostacima dječjeg groba.

Grob 8. Skeletni ukop odrasle osobe u kvadrantu E9. Skelet je orijentiran istok-zapad, s otklonom prema sjeverozapadu. Pokojnik je položen na leđa, s rukama uz tijelo. Glava pokojnika je na zapadu i položena je frontalno. Za formiranje grobne arhitekture iskorišten je dio zida SJ 023 uz koji je pokojnik položen. Grob je bio prekriven kamenim pločama (škriljama) neujednačenih dimenzija, a uz glavu je bila položena okomito usadena kamena ploča (Sl. 7).

Grob 9 u kvadrantu C9. Sačuvane su okomito usadene kamene ploče koje su oblagale grob, ali nije bilo traga uzglavnoj i donožnoj ploči. Orijentacija groba je istok-zapad, s otklonom

grave dimensions are indicative of a child's grave. Only lateral sides of the grave were preserved, consisting of stone slabs and undressed stones. Grave orientation is EW, with a deviation to NW. Only a part of the jaw was found, except for several sherds of kitchenware (Fig. 8).

Grave 11. Inhumation of an adult person in quadrant D10. Grave orientation is NS, with a deviation to NE. The deceased person was laid on the back, with arms extended along the sides. The head is to the south, facing eastwards. The deceased was laid in partly walled grave made of undressed stones and some stone slabs. Grave cover made of stacked undressed stones was partially preserved. Lower leg parts (calves and toes) were scattered in the layer of earth that filled the grave (SU 002). Wall SU 035 was overlain by this burial. More precisely lower part of the wall was demolished to make the grave. Next to the head of the deceased was a bronze decorative pin (hairpin) with conical head, measuring 7.5 cm in length (PN 1), that represents the only grave good in the excavated area (Figs. 9 and 10). Such pin typology appears in Late Antiquity. They were especially widespread in the 7th century, both in the region of Germania and along the Mediterranean. The example from grave in Novigrad, for example, corresponds to typology of pins produced in the *Crypta Balbi* workshop in Rome, dated to the 6th and 7th centuries.¹⁴

Grave 12. Skletal burial of an adult person in quadrant D10. The body was supine, with arms along the sides. Grave orientation is NS, with a slight deviation to NE. The head is to the south, facing eastwards. Only few undressed stones were preserved making a lateral side of the grave. A stone was laid over the head of the deceased. Bones of the trunk and arms are missing. This grave was also overlain by wall SU 035, and the body was laid in the earth layer SU 002 instead of

¹⁴ M. RICCI, F. LUCCHERINI, 2012, 352-353.

SLIKA 8. Fotogrametrijska snimka grobova 9 i 10; vidljiv je odnos sa SJ 031 i 032 (izradio: Ured ovlaštenog inženjera geodezije Boris Brajković, ing. geod., Pazin)

FIGURE 8 Photogrammetric image of graves 9 and 10, showing relation with SU 031 and 032 (made by the Office of the Chartered Geodetic Engineer Boris Brajković, ing. geod., Pazin)

prema sjeverozapadu. Grob je bio ispunjen velikom količinom školjaka (pužića), ali nije bilo traga skeletu pokojnika. Dimenzije groba upućuju na to da je riječ o dječjem grobu.

Grob 10 u kvadrantu C9. I u ovom slučaju dimenzije groba upućuju na ukop djeteta. Sačuvane su samo bočne strane groba koje se sastoje od kombinacije škrlilja i neobrađenog kamenja. Orijentacija groba je istok-zapad, s otklonom prema sjeverozapadu. Uz svega nekoliko ulomaka kuhinjskog posuđa grube fature unutar groba otkriven je tek dio čeljusti (Sl. 8).

Grob 11. Skeletni ukop odrasle osobe u kvadrantu D10. Orijentacija groba je sjever-jug, s otklonom prema sjeveroistoku. Pokojnik je položen na leđa, s rukama uz tijelo. Glava pokojnika je na jugu, a pogled je bio usmjeren prema istoku. Pokojnik je bio položen u dijelom zidani grob koji je formiran od neobrađenog kamenja i nešto kamenih ploča. Dijelom je sačuvan pokrov groba od nabacanog neobrađenog kamenja. Donji dijelovi nogu (potkoljenica i nožni prsti) bili su rasuti unutar sloja zemlje koji je zapunjavao grob (SJ 002). Ukop je nalegao na zid SJ 035. Odnosno, dio zida razidan je zbog formiranja groba. Uz gla-

SLIKA 9. *Grob 11* (foto: K. Gergeta Sotončić)

FIGURE 9 *Grave 11* (photo by K. Gergeta Sotončić)

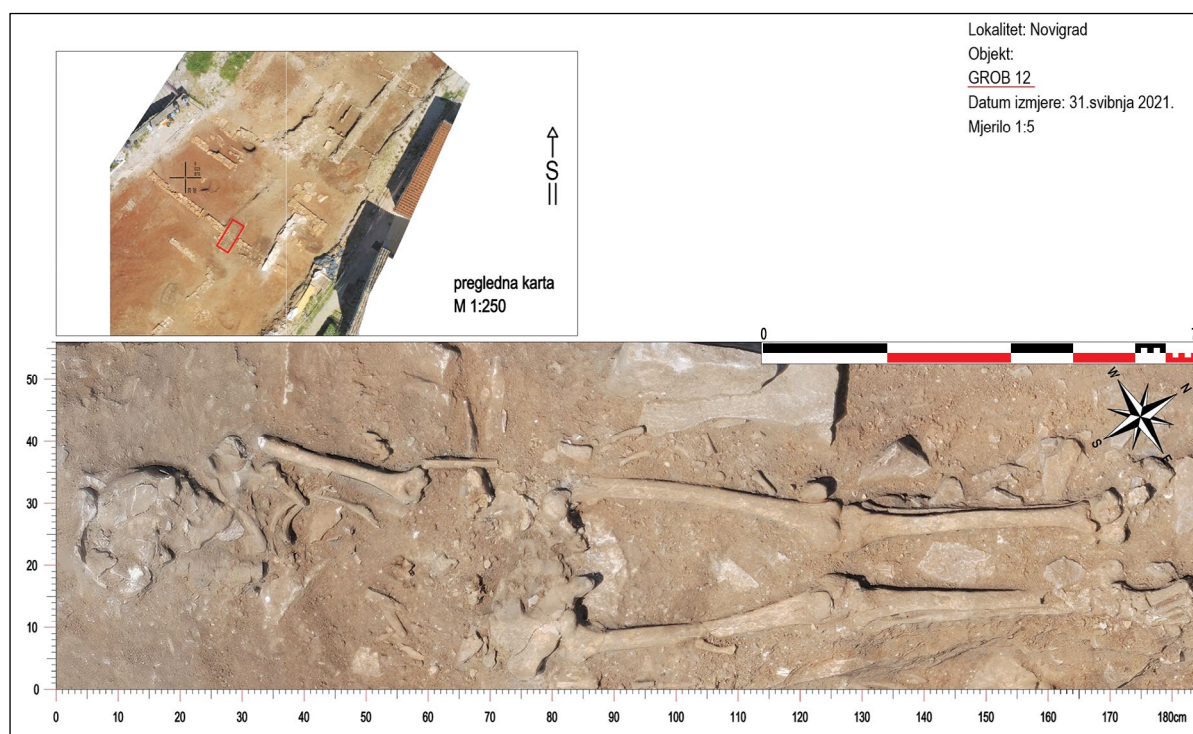
SLIKA 10. *Ukosnica (PN 1) iz groba 11*
(foto: K. Gergeta Sotončić)

FIGURE 10 *Hairpin (PN 1) from grave*
11 (photo by K. Gergeta Sotončić)

vu pokojnika nađena je brončana ukrasna igla (ukosnica) stožaste glave, dužine 7,5 cm (PN 1), koja predstavlja jedini grobni prilog unutar istražene površine (Sl. 9 i 10). Takva tipologija igala javlja se u kasnoantičko doba. Posebno su raširene u 7. stoljeću na germanskom području i duž Mediterana. Primjerak iz groba u Novigradu, primjerice, odgovara tipologiji igala koje su se proizvodile u radionici *Crypte*

the virgin soil (Fig. 11).

Grave 13. Inhumation of an adult person in quadrant D10. The body was overlain by the burial of the deceased from grave 12. Grave orientation is NS. The body was laid supine, with the arms extended along the sides. The head is to the south, facing westwards. The body was laid in a partly walled grave made of undressed stones and some stone slabs that

SLIKA 11. *Grob 12* (foto: K. Gergeta Sotončić)

FIGURE 11 *Grave 12* (photo by K. Gergeta Sotončić)

Balbi u Rimu, a datirane su u 6.-7. stoljeće.¹⁴

Grob 12. Skeletni ukop odrasle osobe u kvadrantu D10. Pokojnik je položen na leđa, s rukama uz tijelo. Orijehtacija groba je sjever-jug, s blagim otklonom prema sjeveroistoku. Glava pokojnika je na jugu, a pogled je bio usmjeren prema istoku. Od konstrukcije groba sačuvano je nekoliko neobrađenih kamena koji su tvorili bočnu stranu groba. Nad glavom pokojnika bio je položen kamen. Nedostaju kosti trupa i ruku. I ovaj je grob preslojio zid SJ 035, a skelet je položen u sloju zemlje SJ 002 umjesto na zdravicu (Sl. 11).

Grob 13. Skeletni ukop odrasle osobe u kvadrantu D10. Pokojnik je preslojen ukapanjem pokojnika iz groba 12. Orijehtacija groba je sjever-jug. Pokojnik je položen na leđa, s rukama uz tijelo. Glava pokojnika je na jugu, a pogled je bio usmjeren prema zapadu. Pokojnik je bio položen u dijelom zidani grob koji je formiran od neobrađenog kamenja i nešto kamenih ploča, koje su pod pritiskom nalegle na zemlju. Sačuvana je samo istočna, bočna strana groba koja je prekrivala kosti desne ruke i ramena. Za formiranje groba razidan je dio zida SJ 035, na način da je južno lice zida tvorilo južni dio konstrukcije groba (Sl. 12).

Grob 14. Skeletni ukop odrasle osobe u kvadrantu D10. Orijehtacija groba je istok-zapad, s otklonom prema sjeverozapadu. Pokojnik je položen na leđa, s rukama uz tijelo. Glava pokojnika je na zapadu, s pogledom usmjerenim prema sjeveru. Pokojnik je bio položen u dijelom zidani grob koji je formiran od neobrađenog kamenja i nešto kamenih ploča. Bočne strane groba prekrivale su ruke pokojnika. Sjeverni, bočni dio konstrukcije groba formiran je prilagodbom (djelomičnim razidavanjem i preslagivanjem) južnog lica zida SJ 035 (Sl. 13).

Grob 15. Skeletni ukop manjeg djeteta u kvadrantu D10. Orijehtacija groba je istok-zapad, s otklonom prema sjeverozapadu. Kostii pokojnika su razbacane, osim lubanje, kralje-

SLIKA 12. *Grob 13* (foto: K. Gergeta Sotončić)

FIGURE 12 *Grave 13* (photo by K. Gergeta Sotončić)

caved in under soil pressure. Only the eastern, lateral side of the grave was preserved, covering the bones of the right arm and shoulder. To form this grave, part of wall SU 035 was demolished so that the southern face of the wall constituted the southern part of the grave construction (Fig. 12).

Grave 14. Inhumation of an adult person in quadrant D10. Grave orientation is NS, with a deviation to NW. The deceased was placed in the grave extended supine, with the arms along the sides. The head is to the west, facing northwards. The body was laid in a partially walled grave made of undressed stones and some stone slabs. Lateral sides of the grave covered the arms of the deceased. Northern, lateral part of the grave construction was made by adjustment (partial decomposition and re-

¹⁴ M. RICCI, F. LUCCHERINI, 2012, 352–353.

SLIKA 13. *Grob 14* (foto: K. Gergeta Sotončić)
 FIGURE 13 *Grave 14* (photo by K. Gergeta Sotončić)

žaka i zdjelice, koji su ipak blago pomaknuti u odnosu na izvorni položaj. Unatoč tomu vidljivo je da je pokojnik bio položen na leđa, s glavom na zapadu.

Grob 16. Skeletni ukop manjeg djeteta u kvadrantu D10. Orijehtacija groba je istok-zapad, s otklonom prema sjeverozapadu. Iako su kosti pokojnika razbacane, primjetno je da je glava pokojnika bila na zapadu (Sl. 14).

Grob 17. Skeletni ukop djeteta u kvadrantu D11. Orijehtacija groba je sjever-jug, s blagim otklonom prema sjeveroistoku. Skelet nije intaktan: sačuvan je dio lubanje, prsnog koša i zdjelice, te bedrena kost lijeve noge. Pokojnik je bio polegnut na leđa, glava je na jugu s pogledom usmjerenim prema istoku. Ukopan je u sloju rahle tamnosmeđe zemlje koji je ispunjen manjim kamenjem i škrlama (SJ 042). U

SLIKA 14. *Grobovi 15 i 16* (foto: K. Gergeta Sotončić)
 FIGURE 14 *Graves 15 and 16* (photo by K. Gergeta Sotončić)

arrangement) of the southern face of wall SU 035 (Fig. 13).

Grave 15. Inhumation of a young child in quadrant D10. Grave orientation is EW, with a deviation to NW. The bones were scattered, except for the skull, vertebrae and pelvis, which are only slightly disturbed in relation to their original position. Nevertheless, it is evident that the deceased was laid on the back, with the head to the west.

Grave 16. Inhumation of a young child in quadrant D10. Grave orientation is EW, with a deviation to NW. Though the bones were scattered, it was evident that the head was to the west (Fig. 14).

Grave 17. Inhumation of a child in quadrant D10. Grave orientation is NS, with a deviation to NE. The skeleton is not intact:

SLIKA 15. *Grob 17* (foto: K. Gergeta Sotončić)
 FIGURE 15 *Grave 17* (photo by: K. Gergeta Sotončić)

preserved parts include the skull, thorax and pelvis as well as the left femur. The body was laid supine, with the head to the south, facing eastwards, buried in a layer of loose, dark brown soil filled with small rocks and stone slabs (SU 042). This layer contained sherds of tegulae, amphorae and kitchenware decorated with brush lines (Fig. 15).

Grave 18. Inhumation of a young child in quadrant E9. Grave orientation is EW. The body was laid on the back, with the arms extended along the sides, and the head to the west, placed frontally. The body was cramped into an oval construction of stone slabs that were originally stuck into the ground. The grave was placed next to the feet of the deceased person from grave 8. Although these are evidently two separate burials in two detached grave constructions, we can assume kin relations between the buried persons. This grave differs in form from other excavated graves in this part of the cemetery. Burial practice and grave form correspond fully to the grave that also contains a child burial from the site of Polačine near the settlement of Ferenci (the Vižinada region). Typology of the finds dates the cemetery in Polačine to the 6th and 7th

SLIKA 16. *Grob 18* (foto: K. Gergeta Sotončić)
 FIGURE 16 *Grave 18* (photo by K. Gergeta Sotončić)

tom sloju ima nalaza ulomaka tegula i amfora te grube kuhinjske keramike ukrašene metličastim ukrasom (Sl. 15).

Grob 18. Skeletni ukop manjeg djeteta u kvadrantu E9. Orijehtacija groba je istok-zapad. Pokojnik je položen na leđa, s rukama uz tijelo. Glava pokojnika je na zapadu i položena je frontalno. Pokojnik je stiješnjen unutar ovalno oblikovane konstrukcije od kamenih ploča koje su izvorno bile okomito usađene u tlo. Grob je položen do nogu pokojnika iz groba 8. Iako je, s obzirom na dvije zasebne grobne konstrukcije, riječ o dvama zasebnim ukopima, možemo pretpostaviti rodbinsku vezu među pokojnicima. Ovaj se grob oblikom razlikuje od ostalih istraženih u ovom segmentu groblja. Način polaganja pokojnika i oblik groba u potpunosti odgovaraju grobu koji također sadrži dječji ukop, a koji je otkriven na lokalitetu Polačine kraj naselja Ferenci (okolica Vižinade). S obzirom na tipologiju nalaza, groblje u Polačinama datirano je u 6.-7. stoljeće (Sl. 16).¹⁵

Apsolutne kote dna grobova variraju od najniže kote groba 11 na 3,96 metara do najviše kote groba 12 na 4,19 metara apsolutne visine.

Ovakva tipologija ukopa, inhumacijom u grobovima čiju konstrukciju čine obložne ploče na području Istre javlja se u razdoblju od 4. do 10. stoljeća.¹⁶ Najbliži primjeri istovrsne tipologije grobova otkriveni su na području Karpinjana i Čelega sjeverno od Novigrada.¹⁷

Pokretni arheološki nalazi u kontekstu njihova pronalaska

U dijelu kvadranta C9, u zapadnom dijelu istražene površine, otkrivene su dvije kasnoantičke amfore, smještene jedna uz drugu. Prema načinu oblikovanja dna amfore SJ 031 i otvora amfore SJ 032 obje svrstavamo u tipologiju kasnoantičkih sjevernoafričkih amfora

centuries (Fig. 16).¹⁵

Absolute elevations of the grave bottoms vary from the lowest elevation of grave 11 at 3.96 meters to the highest elevation of grave 12 at 4.19 meters.

This burial typology, characterized by inhumations in graves lined by stone slabs, can be found in Istria in the time span from the 4th to the 10th century.¹⁶ The closest examples of corresponding grave typology were found in the region of Karpinjar and Čelega north of Novigrad.¹⁷

Small archaeological finds in the context of discovery

Two late antique amphorae were found in the western part of the excavated area one next to another, in the part of quadrant C9. Modeling of the base of amphora SU 031 and rim of amphora SU 032 indicate that they both belong to typology of late antique north African amphorae characterized by cylindrical body and large dimensions, produced in the Tunisia region. Fragment of the body and base of amphora SU 031 belongs to the type *Keay 62 (Bonifay tip 46 B, P&W 35)*. Base of the amphora is narrowed. The toe is emphasized, button-like, with a diameter of 5 cm. Color of the ceramic is light orange. This amphora typology was produced from the late 5th to the early 7th century. It was widespread across the western Mediterranean (Spain, southern France, Italy), but also in Romania and Turkey (Fig. 17).¹⁸ Fragment of the rim, neck with handles and segment of the belly SU 032 belongs to the amphora type *Keay 34 (Bonifay type 53 B, P&W 35)*. The edge of the mouth is emphasized and triangular in cross-section. The neck is elongated and cylindrical, decorated with horizontally incised lines. Color of the ceramic is light orange. The rim diameter is 15 cm, lip height is 3 cm, and

¹⁵ B. MARUŠIĆ, 1987a, 81-86.

¹⁶ B. MARUŠIĆ 1987, 87.

¹⁷ B. MARUŠIĆ, 1959, 195-219.

¹⁵ B. MARUŠIĆ, 1987a, 81-86.

¹⁶ B. MARUŠIĆ, 1987, 87.

¹⁷ B. MARUŠIĆ, 1959, 195-219.

¹⁸ M. BONIFAY, 2004, 137-140, fig. 74.

SLIKA 17. Ulomak tijela i dna amfore tipa Keay 62 (SJ 031) (foto: K. Gergeta Sotončić)

FIGURE 17 Fragment of body and base of amphora type Keay 62 (SU 031) (photo by K. Gergeta Sotončić)

velikih dimenzija i cilindričnog tijela koje su proizvedene na području Tunisa. Ulomak tijela i dna amfore SJ 031 spadaju u tip *Keay 62* (*Bonifay tip 46 B, P&W 35*). Dno amfore je suženo u odnosu na tijelo. Vršak je naglašen, u obliku gumba, promjera 5 cm. Keramika je svjetlonarančaste boje. Ova tipologija amfora proizvodila se od kasnog 5. do početka 7. stoljeća. Rasprostranjena je duž zapadnog Mediterana (Španjolska, južna Francuska, Italija), ali je prisutna i u Rumunjskoj i Turskoj (Sl. 17).¹⁸ Ulomak ruba, vrata s ručkama i dijelom trbuha SJ 032 pripada amfori tipa *Keay 34* (*Bonifay tip 53 B, P&W 35*). Rub otvora je naglašen i trokutastog presjeka, a vrat izdužen i cilindričan. Oko vrata ima vodoravno urezane linije. Keramika je svjetlonarančaste boje. Promjer oboda iznosi 15 cm, dok je visina ruba 3 cm; visina vrata iznosi 15 cm. Ova tipologija amfora proizvodila se tijekom 6. i 7. stoljeća,

¹⁸ M. BONIFAY, 2004, 137–140, fig. 74.

SLIKA 18. Ulomak ruba, vrata s ručkama i dijelom trbuha amfore tipa Keay 34 (SJ 032) (foto: K. Gergeta Sotončić)

FIGURE 18 Fragment of rim, neck with handles and part of belly of amphora type Keay 34 (SU 032) (photo by K. Gergeta Sotončić)

neck height 15 cm. This amphora type was produced in the 6th and 7th centuries, and they were widespread across the western Mediterranean (Spain, southern France, Italy, Egypt and in Romania)(Fig. 18). Both amphorae were laid in the virgin soil layer next to wall SU 033. A layer of undressed stones preserved in one row without any bonding agent separates them from graves 9 and 10 on the northern side. Lower part of one of these amphorae (SU 031) was dug into the bedrock. It was filled with rather loose yellowish lime mortar up to the middle of its height. The other amphora (SU 032) was laid so that its mouth was dug into terra rossa. It contained some sherds of animal bones, fragments of early medieval pottery and stones (Fig. 19).

In all likelihood this was not a burial judging primarily from the position of amphorae that were vertically placed in the bedrock layer, lack of skeleton and the fill of amphora SU 031. However, the type of amphorae characterized

SLIKA 19. Detalj položaja i odnosa SJ 031 i 032 (foto: K. Gergeta Sotončić)

FIGURE 19 Detail of position and relation of SU 031 and 032 (photo by K. Gergeta Sotončić)

a rasprostranjene su duž Mediterana (u Španjolskoj, južnoj Francuskoj, Italiji, Egiptu i Rumunjskoj) (Sl. 18). Obje amfore položene su u sloju zdravice uz zid SJ 033. Sa sjeverne strane od grobova 9 i 10 dijeli ih red neobrađenog kamenja koje je sačuvano u jednom nizu bez korištenja veziva. Jedna od amfora (SJ 031) donjim je dijelom ukopana u zdravicu. Do polovice visine bila je ispunjena vapnenom žbukom žućkaste boje i prilično rahle fakture. Druga amfora (SJ 032) položena je na način da je njezin otvor ukopan u crvenicu. Unutar amfore bilo je nešto ulomaka životinjskih kostiju, ulomaka ranosrednjovjekovnog keramičkog posuđa i kamenja (Sl. 19).

Ponajprije položaj amfora koje su okomito usadene u sloj zdravice, nedostatak skeleta pokojnika i ispunja amfore SJ 031 ne sugeriraju da je riječ u ukopu. Vrsta amfora, koje karakterizira ukupna dužina od 105 (za amforu tipa *Keay 62*), odnosno 130 cm (za amforu tipa *Keay 34*) pak upućuje upravo na suprotno, odnosno na tipologiju grobova u amforama karakterističnu za razdoblje kasne antike. Analogne primjere korištenja amfora cilindričnog tijela za ukop i njihovo polaganje direktno na

by a total length of 105 cm (for amphora type *Keay 62*), and 130 cm (for amphora type *Keay 34*) suggests just the opposite, that is typology of graves in amphorae characteristic of Late Antiquity. Comparable examples of using amphorae with cylindrical body for burials that were laid directly on the earth can be found in the region of Burle near Medulin, for instance.¹⁹ We assume that the mentioned amphorae were a part of the earliest phase of mortuary rituals that were subsequently damaged.

Four refuse pits were found in sector 2. They were all dug in the virgin soil layer, without any additional adjustments. They were filled with loose dark brown soil. Three such pits were found in quadrant C9 (SU 034, 049 and 050). Pit SU 034 is oval in shape, with dimensions 130 x 180 cm. It measured 0.56 m in depth. It was filled with undressed and flat stones and sherds of early medieval pottery. Pit SU 049 covered an area of 75 x 110 cm, with a depth of 0.40 m. It was filled with dark brown soil, sherds of coarse kitchenware, fragments of amphorae and tegulae and several imbrices.

¹⁹ V. JURKIĆ, 1987, 173.

zemlju (zdravicu) u sklopu grobne arhitekture nalazimo, primjerice, na području Burla kod Medulina.¹⁹ Pretpostavljamo da su navedene amfore dio najranije faze pogrebnog ritusa te da su naknadno oštećene.

Unutar sektora 2 otkrivene su četiri otpadne jame. Sve su ukopane u sloju zdravice, bez dodatne dorade. Ispunjene su rahlom zemljom tamnosmeđe boje. Tri su otkrivene u kvadrantu C9 (SJ 034, 049 i 050). Jama SJ 034 ovalnog je oblika, dimenzija 130 x 180 centimetara. Bila je dubine 0,56 metara. Bila je ispunjena neobrađenim i pločastim kamenjem te ulomcima ranosrednjovjekovnog keramičkog posuđa. Jama SJ 049 zahvaćala je površinu dimenzija 75 x 110 centimetara. Dubina joj je bila 0,40 metara. Bila je ispunjena tamnosmeđom zemljom, ulomcima kuhinjske keramike grube fature, ulomcima amfora i tegula te nekoliko imbreksa. U manjoj količini bile su prisutne životinjske kosti. Jama je ukopana uz grob u amfori SJ 032 te je njezinim formiranjem dijelom oštećen zid SJ 033. Jama SJ 050 otkrivena je istočnije. Dimenzija je 90 x 140 centimetara, dubine 0,60 metara. Karakterizira je velika količina otkrivenih ulomaka amfora (grla, ručke i tijela). Unutar kvadranta E11 otkrivena je jama SJ 047. Bila je dubine 0,20 metara, i ispunjena tamnosmeđom zemljom, kamenjem, životinjskim kostima te ulomcima amfora. Od pokretnih nalaza unutar jama prevladavaju dijelovi amfora, među kojima su zastupljeni primjeri kasnoantičke datacije. Izdvajamo dva nalaza iz jame SJ 050: ulomak otvora, vrata i dijela ručki amfore tipa *Dressel 6B*. Proizvodnja ove tipologije amfora započela je oko sredine 1. stoljeća pr. n. e.,²⁰ ali su se njezine varijante proizvodile sve do kraja 3. ili početka 4. stoljeća n. e.²¹ Uglavnom su korištene za prijevoz ulja. Proizvodile su se u Istri i u Dalmaciji, a pretpostavlja se i na području sjeverne Italije (u Trstu, Veroni i Padovi). Am-

Animal bones were scarce. The pit was dug next to grave in amphora SU 032, damaging wall SU 033. Pit SU 050, with dimensions of 90 x 140 cm and a depth of 0.60 m, was found more to the east. It is characterized by a large amount of amphora sherds (necks, handles, bodies). Pit SU 047 was found in quadrant E11. It was 0.20 meters deep, filled with dark brown soil, stones, animal bones and amphora sherds. Dominant category of small finds in the pits are fragments of amphorae, including late antique examples. We will single out two finds from pit SU 050: fragment of the mouth, neck and part of handles of the amphora type *Dressel 6B*. Production of this amphora type started around mid-1st century BCE,²⁰ but its variants were produced until the late 3rd or early 4th century CE.²¹ They were mostly used for oil transport. They were produced in Istria and Dalmatia, and presumably also in the area of northern Italy (Trieste, Verona, Padua). Amphorae of this type produced in the Istrian workshops were exported to the region between the Adriatic, Alps and Danube, to Gallia Cisalpina, Noricum and Pannonia.²² The rim diameter of this example is 12 cm. The fragment is preserved to a height of 14 centimeters. This specimen is dated to the first half of the 2nd century at the earliest since the upper part of the amphora is rather small, the mouth is funnel-shaped, the neck is short, and the upper attachments of the handles are closer to the mouth (Fig. 20).²³ There was also a fragment of the mouth of an amphora type *Keay 34 (Bonifay type 53 B, P&W 35)*. The edge of the mouth is pronounced and triangular in section, with diameter of 15 centimeters. The color of the ceramic is orange.

Pit SU 034 yielded coarse kitchenware, including sherds decorated with brush marks and wavy lines, but also a fragment of ceramic building material (tegula) and a sherd of an oil

¹⁹ V. JURKIĆ, 1987, 173.

²⁰ A. STARAC, 2006, 91.

²¹ A. STARAC, 2006, 91.

²⁰ A. STARAC, 2006, 91.

²¹ A. STARAC, 2006, 91.

²² R. MATIJAŠIĆ, 1998, 379-380; A. STARAC, 2006, 91-92.

²³ T. BEZECKY, 1998, 6 and 7; A. STARAC, 1997, 149.

fore ovog tipa koje su proizvedene u istarskim radionicama izvezile su se na područje između Jadrana, Alpa i Dunava, u Galiju Cisalpinu, Norik i Panoniju.²² Promjer oboda ovog primjerka iznosi 12 cm. Ulomak je sačuvan u visini od 14 centimetara. S obzirom na to da je gornji dio amfore manjih dimenzija, otvor ljevkastog oblika, vrat kraći, a gornja su hvatišta ručki bliže otvoru, ovaj se primjerak datira najranije u prvu polovicu 2. stoljeća (Sl. 20).²³ Otkriven je i ulomak otvora amfore tipa *Keay 34* (*Bonifay tip 53 B, P&W 35*). Rub otvora je naglašen i trokutastog presjeka, promjera 15 centimetara, a keramika je narančaste boje.

U jami SJ 034, uz kuhinjsku keramiku grube fature, među kojom ima ulomaka ukrašenih metličastim ukrasom i valovnicom, otkriven je i ulomak građevinske keramike (tegule) te ulomak drška lucerne čiji oblik upućuje na uljanice kruškoliko-ovalnog tijela tipa *Broneer XXXI, Ivanyi XII*.²⁴ Ovaj tip uljanica proizveo se u sjevernoafričkim radionicama, a bile su u upotrebi od 4. do 6. stoljeća. Osobito su bile raširene na području Mediterana tijekom 5. stoljeća.²⁵ Istovrsna uljanica otkrivena je tijekom zaštitnog arheološkog istraživanja na području građevnog sklopa između Parka Novigradske biskupije i ulice Brolo južno od župne crkve²⁶ i tijekom sondiranja unutrašnjosti depandanse hotela 2012. godine.²⁷ Ovaj nalaz predstavlja donju granicu datacije ukopa na ovom području (Sl. 21).

Nalazi amfora SJ 031 i 032, ulomci amfora i pojedinačni nalaz dijela uljanice te nalazi (iako fragmentarni) tegula koji su otkriveni u jama unutar sektora 2 upućuju na to da je dio kasnoantičkih ukopa uništen zbog formiranja naknadnih ranosrednjovjekovnih grobova.

U slojevima koji su prekrivali i zapunjavali grobove (SJ 002, 025, 026, 038, 039, 042

SLIKA 20. Ulomak otvora, vrata i dijela ručki amfore tipa Dressel 6B (SJ 050) (foto: K. Gergeta Sotončić)

FIGURE 20 Fragment of rim, neck and handles of amphora type Dressel 6B (SU 050) (photo by K. Gergeta Sotončić)

lamp handle whose form resembles oil lamps with piriform-oval body, type *Broneer XXXI, Ivanyi XII*.²⁴ This type of oil lamps was produced in north African workshops, and they were used from the 4th to the 6th century. They were particularly popular in the Mediterranean in the 5th century.²⁵ An identical oil lamp was discovered during rescue archaeological excavation in the area of building complex between the park of the Diocese of Novigrad and Brolo Street south of the parish church,²⁶ as well as in the trial trenching in the hotel annex in 2012.²⁷ This find stands as a lower chronological determinant of burials in this area (Fig. 21).

Finds of amphorae SU 031 and 032, amphora sherds, an individual find of an oil lamp fragment, and finds of tegulae (though frag-

²² R. MATIJAŠIĆ, 1998, 379–380; A. STARAC, 2006, 91–92.

²³ T. BEZECKÝ, 1998, 6 i 7; A. STARAC, 1997, 149.

²⁴ B. VIKIĆ-BELANČIĆ, 1971, 118–119.

²⁵ B. VIKIĆ-BELANČIĆ, 1971, 118–119; Ž. UJČIĆ, 1997, 212.

²⁶ Ž. UJČIĆ, 1997, 212.

²⁷ Sonda 1, SJ 026; S. PETEŠIĆ, 2012, 8, 27, sl. 31.

²⁴ B. VIKIĆ-BELANČIĆ, 1971, 118–119.

²⁵ B. VIKIĆ-BELANČIĆ, 1971, 118–119; Ž. UJČIĆ, 1997, 212.

²⁶ Ž. UJČIĆ, 1997, 212.

²⁷ Probe 1, SU 026; S. PETEŠIĆ, 2012, 8, 27, Fig. 31.

SLIKA 21. *Držak uljanice kruškoliko-ovalnog tijela tipa Broneer XXXI, Ivanyi XII iz SJ 034 (foto: K. Gergeta Sotončić)*

FIGURE 21 *Handle of oil lamp with piriform-oval body type Broneer XXXI, Ivanyi XII from SU 034 (photo by K. Gergeta Sotončić)*

i 051) prevladavaju ulomci kuhinjskog keramičkog posuđa grube fakture od pročišćene i nepročišćene gline. Riječ je o dijelovima trbušastih lonaca crne, sive i smeđe boje s brojnim primjesama kalcita ili tinjca, koji su izrađeni na lončarskom kolu. Među ulomcima prevladava tipologija lonaca s obodom izvijenim prema van i ravno rezanim, te tijela posuda. Otkriveno je svega nekoliko ulomaka ravnih dna lonaca te poklopaca lonaca ili zdjela. Prevladavaju ulomci posuda čija je debljina stijenki 5 milimetara. Na loncima se javlja dekorativni motiv jednostruke i višestruke valovnice izvedene urezivanjem te metličastog povlačenja po tijelu posude u vodoravnom i kosom smjeru.²⁸ Prema obliku i ukrasu ovo se posuđe svrstava u keramiku jugoistočnoalpske skupine,²⁹ koja je, uz preostale istražene položaje grobova u gradu Novigradu, prisutna i na ostalim lokaliteti-

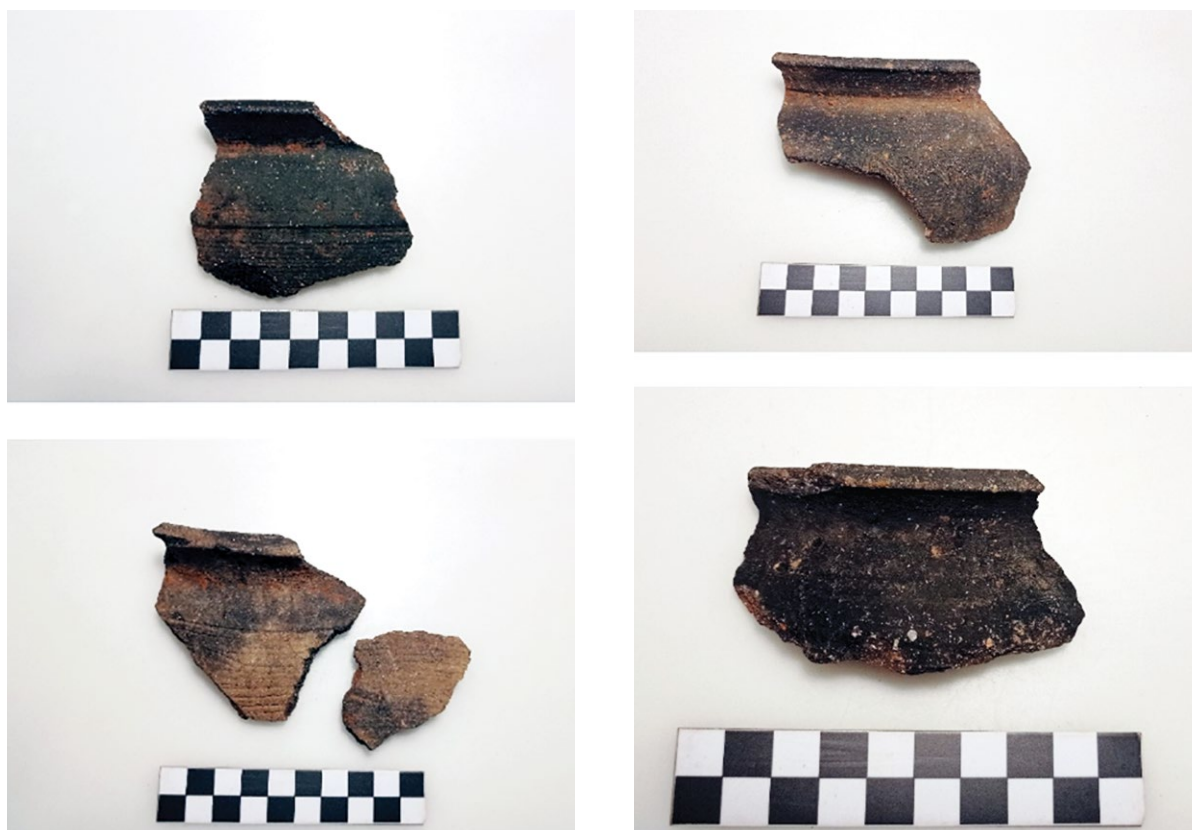
²⁸ Z. MODRIJAN, T. MILAVEC, 2011, 196–200.

²⁹ Z. MODRIJAN, T. MILAVEC, 2011, 184–200.

mented) recovered from pits within sector 2 suggest that some late antique burials were destroyed by subsequent early medieval graves.

Sherds of coarse kitchenware made of purified or unpurified clay are dominant in the layers that covered and filled the graves (SU 002, 025, 026, 038, 039, 042 and 051). These are fragments of globular pots in black, grey or brown color with abundant inclusions of calcite or mica, made on a potter's wheel. Dominant pottery types comprise pots with everted, flatly cut rim and vessel bodies. There were only several sherds of flat bases of pots or bowls. Wall thickness of 5 millimeters was recorded on most vessel fragments. Pots can be decorated with one or more wavy lines made by incising or the decoration consists of horizontal and slanted brushed surfaces.²⁸ Forms and decorations classify these vessels to the pottery of eastern Alpine group that was

²⁸ Z. MODRIJAN, T. MILAVEC, 2011, 196–200.

SLIKA 22. I 23. *Karakteristični ulomci grube kuhinjske keramike iz zapune grobova* (foto: K. Gergeta Sotončić)
FIGURE 22 AND 23 *Characteristic sherds of coarse kitchenware from grave fill* (photo by K. Gergeta Sotončić)

ma na području Istre: u Betigi kod Barbarige,³⁰ Veštru kod Rovinja,³¹ Guranu na Križu kod Vodnjana³² i u uvali Marić kod Barbarige.³³ Analogni primjeri na području Slovenije otkriveni su, primjerice, na lokalitetima Rifnik, Tinje, Toncov grad, u Kapucinskom vrtu u Kopru i u Piranu. U Italiji prisutni su u regiji Friuli, na lokalitetima Invillino, Castelraimondo, u Udinama i u Akvileji.³⁴

Uz ovu tipologiju keramičkih nalaza prisutni su i ulomci kasnoantičkih amfora koje predstavljaju import iz sjevernoafričkih radionica te, u manjoj količini građevinska keramika (*tegule*, *imbrevsi* i svega nekoliko *spica*). Građevinska keramika u većoj je mjeri zastupljena u otpadnim jamama (SJ SJ 034, 047, 049 i 050), u kojoj su ipak najbrojniji ulomci amfora. Količina staklenih i metalnih predmeta gotovo je zanemariva (Sl. 22 i 23).

S obzirom na to da su grobovi dijelom bili oštećeni te da pokrov nedostaje, otkrivene keramičke nalaze ne možemo okarakterizirati kao grobne priloge. Oni su dospjeli u grobove kao otpadni materijal. Ipak, kako je većina grobova (iznimka je grob 11) bez grobnih priloga, upravo je materijal iz sloja zapune grobova jedini siguran element uže datacije groblja.

ZAKLJUČAK

Arheološko istraživanje koje je provedeno u zapadnom dijelu najuže povijesne jezgre grada Novigrada očekivano je rezultiralo nalazom dijela groblja koje se od položaja današnje župne crkve proširilo na područje oko crkve sv. Andrije, u sjevernom dijelu grada. Ova grupa ukopa, prema dosadašnjim potvrđenim nalazima grobova, zahvaćala je područje današnjeg Muzeja Lapidarium i nekadašnje palače

found,²⁹ except in the investigated grave positions in the town of Novigrad, at other sites in the region of Istria: Betiga near Barbariga,³⁰ Veštar near Rovinj,³¹ Guran - na Križu near Vodnjan³² and in Marić cove near Barbariga.³³ Comparable examples in Slovenia were found, for instance, at the sites of Rifnik, Tinje, Toncov grad, in Kapucinski vrt in Koper and in Piran. In Italy they are represented in the Friuli region, at the sites of Invillino, Castelraimondo, in Udine and Aquileia.³⁴

In addition to the mentioned types of pottery, there are fragments of late antique amphorae that were imported from north African workshops, and smaller amounts of ceramic building material (*tegulae*, *imbrices*, *spicae*). Ceramic building material was documented in more substantial amount in refuse pits (SU 034, 047, 049 and 050), with amphorae as the best represented category. The amount of glass and metal objects is almost negligible (Figs. 22 and 23).

Since graves were partially damaged and their covers are missing, we cannot interpret the ceramic finds as grave goods. They ended up in graves as waste. However, since most graves (with the exception of grave 11) lack grave goods, material from the fill layer in the graves is the only certain element for more precise dating of the cemetery.

CONCLUSION

Archaeological excavations that were conducted in the western part of the heart of historical core of Novigrad expectedly resulted in unearthing a part of the cemetery that spread from the position of the present-day parish church to the area around the church of St Andrew in the northern part of the town. Graves

³⁰ F. JUROŠ-MONFARDIN, 1987, 209-233.

³¹ L. BEKIĆ, 2014, 97-110.

³² L. BEKIĆ, 2007, 26-42.

³³ L. BEKIĆ, 2007; J. VIŠNJIĆ, L. BEKIĆ, I. PLEŠTINA, 2010, 201-232.

³⁴ Z. MODRIJAN, T. MILAVEC, 2011, 185-212.

²⁹ Z. MODRIJAN, T. MILAVEC, 2011, 184-200.

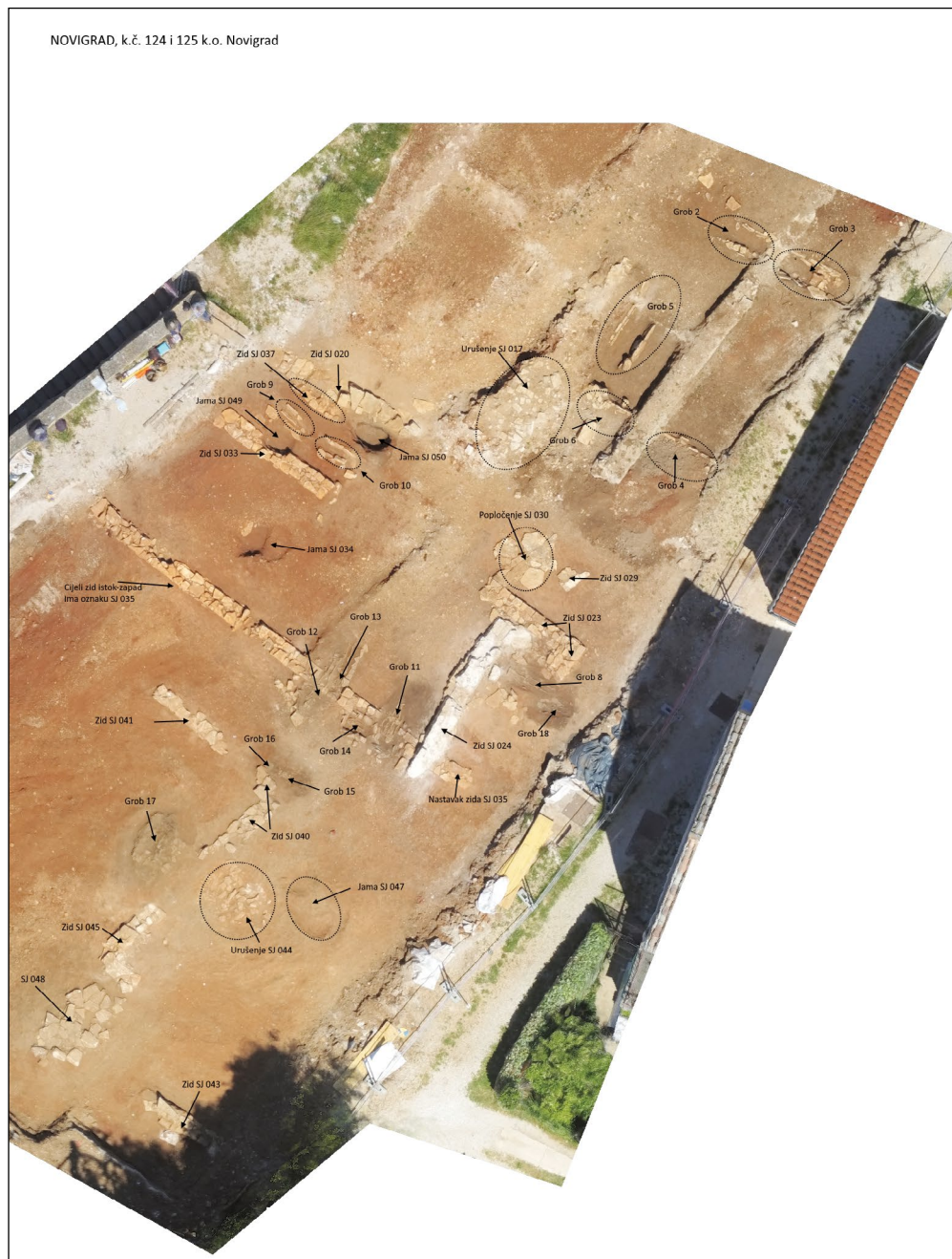
³⁰ F. JUROŠ-MONFARDIN, 1987, 209-233.

³¹ L. BEKIĆ, 2014, 97-110.

³² L. BEKIĆ, 2007, 26-42.

³³ L. BEKIĆ, 2007; J. VIŠNJIĆ, L. BEKIĆ, I. PLEŠTINA, 2010, 201-232.

³⁴ Z. MODRIJAN, T. MILAVEC, 2011, 185-212.

SLIKA 24. *Prostor groblja s oznakama položaja istraženih struktura (izradila: K. Gergeta Sotončić na fotogrametrijskoj snimci Ureda ovlaštenog inženjera geodezije Boris Brajković, ing. geod., Pazin)*

FIGURE 24 *Cemetery area with designated positions of the excavated structures (made by K. Gergeta Sotončić on photogrammetric image of the Office of the Chartered Geodetic Engineer Boris Brajković, Pazin)*

Rigo – Baroni u jugozapadnom uglu Velike ulice, nastavlja se na prostoru neposredno uz zapadni potez gradskih zidina do Ribarničke ulice. Tipologija ukopa i pokretni keramički nalazi iz sloja zapune grobova pokazuju da je groblje korišteno na prijelazu iz kasne antike u

that have been documented so far indicate that this group of burials encompassed the area of the present-day Lapidarium Museum and former palace Rigo – Baroni in the southwestern corner of Velika Street, and continued in the area immediately next to the western segment

rani srednji vijek. Sukcesivni ukopi i prilagodba zidanih struktura unutar istraženog dijela groblja potvrđuje da je ono intenzivno korišteno u razdoblju od početka 5. do 7. stoljeća. Donju granicu datacije ukopa predstavlja uljanka koja oblikovno odgovara nalazu uljanice s reljefno izvedenim motivom latinskog križa otkrivene tijekom sondiranja 2012. godine te istovrsnom tipu uljanice kruškoliki-ovalnog tijela s reljefno izvedenim kristogramom na disku koji je otkriven tijekom ranijih istraživanja na području južno od župne crkve. Ona ujedno upućuje na ranokršćanski kontekst kasnoantičkog dijela groblja. Izuzev nalaza ukrasne igle iz groba 11, u grobovima su u potpunosti izostali grobni prilozi.

Grobovi su bili plitko ukopani u zdravici. Upravo položaj grobova na svega tridesetak centimetara dubine na prostoru sektora 2 i dubina zdravice pokazuju kako je od formiranja groblja do danas došlo do neznatnih promjena u oblikovanju terena. Položaj pokojnika u očuvanim grobovima pokazuje ujednačeno polaganje na leđa s rukama uz tijelo. Tipologija ukopa u grobove oblikovane pomoću vapnenačkih ploča, u dijelom zidane grobove te nekoliko primjera slobodnog pokapanja u sloj zemlje i prije je potvrđena na širem prostoru današnje kulturno-povijesne cjeline grada Novigrada, ali i u neposrednoj blizini, na prostoru uvale Karpinjana i na području Čelege uz današnju prometnicu prema Umagu. Na ovim lokalitetima prisutna je i pojava istovrsnih suhozida koji su omeđivali dio groblja i sloja okresanih lomljenaca uz njih.³⁵

³⁵ B. MARUŠIĆ, 1959, 195-219.

of the town walls to Ribarnička Street. Burial typology and movable ceramic finds from the fill layer in graves indicate that the cemetery was used at the transition from Late Antiquity to the Early Middle Ages. Successive burials and adjustment of walled structures within the excavated part of the cemetery attest that it was intensely used in the period from the 5th to the 7th century. Lower chronological border of the burials is determined by the find of an oil lamp that morphologically corresponds to the find of an oil lamp decorated with a Latin cross in relief that was found in the 2012 trial trenching and identical type of an oil lamp with piriform-oval body decorated with Christogram on the disc that was unearthed in the earlier excavations in the area south of the parish church. At the same time, it suggests early Christian context of the late antique part of the cemetery. Except for a decorative pin from grave 11, graves completely lack grave goods.

Graves were buried shallowly in the bedrock. The depth of graves of only some thirty centimeters in the area of sector 2, as well as the bedrock depth, indicate that certain minor changes happened from the time when cemetery came into being to the present-day. In the preserved graves, the deceased were regularly buried supine with the arms along the sides. Typology of burials in graves made of limestone slabs, and partly in walled graves and several examples of graves in common earthen pits has already been attested in the wider region of the present-day cultural and historical whole of the town of Novigrad, but also in its immediate vicinity, in the area of Karpinjan cove and Čelega next to modern road to Umag. These sites also yielded identical drystone walls abutted by a layer of trimmed broken stones that enclosed a part of the cemetery.³⁵

Translation: Marija Kostić

³⁵ B. MARUŠIĆ, 1959, 195-219.

LITERATURA / REFERENCES

- BEKIĆ, L., 2007. – Luka Bekić, Guran – Na Križu, Ranosrednjovjekovna crkva sv. Severina, Pokretni nalazi, *Zaštitna arheologija na magistralnom plinovodu Pula-Karlovac* (ur./ed.: L. Bekić), Hrvatski restauratorski zavod, Zagreb, 26–42.
- BEKIĆ, L., 2014. – Luka Bekić, Kasnoantička i ranobizantska keramika s obale Veštra, *Luka Veštar – Der Hafen von Verštar*, Međunarodni centar za podvodnu arheologiju u Zadru (ur./ed.: L. Bekić), Zadar, 97–110.
- BEZECKY, T., 1998. – Tamás Bezecky, *The Laecanius Amphora Stamps and the Villas of Brijuni*, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien.
- BONIFAY, M., 2004. – Michel Bonifay, *Etudes sur la céramique romaine tardive d'Afrique*, BAR International Series 1301, Archaeopress, Oxford.
- ILIČIĆ, V., 2018. – Vjekoslav Iličić, *Arheološki nadzor i zaštitno arheološko istraživanje prilikom izgradnje dependanse hotela Cittar na k. č. 211/2 i dijelu k. č. 209 k. o. Novigrad*, Muzej grada Umaga, Umaga.
- JURKIĆ, V., 1987. – Vesna Jurkić, Antička i kasnoantička nekropola Burle kod Medulina. Prethodni izvještaj, 1979-1981, *Arheološka istraživanja u Istri* (=Izdanja Hrvatskog arheološkog društva, 11/2), Pula, 167–188.
- JURKOVIĆ, M., 2006. – Miljenko Jurković, Monumentalni pejzaž Novigrada nekoć i sad, *Novigradski lapidarij – Lapidario di Cittanova*, Novigrad – Cittanova, 11–18.
- JUROŠ-MONFARDIN, F., 1987. – Fina Juroš-Monfardin, Pokušaj sistematizacije kasnoantičke i ranobizantske keramike grube fakture iz profanog objekta u Betigi kod Barbarige, *Arheološka istraživanja u Istri* (=Izdanja Hrvatskog arheološkog društva, 11/2), Pula, 209–233.
- MARUŠIĆ, B., 1959. – Branko Marušić, Zgodnjesrednjeveško grobišće v Čelegi pri Novem Gradu v Istri, *Arheološki vestnik*, 9-1/3-4, Ljubljana, 195–219.
- MARUŠIĆ, B., 1981. – Branko Marušić, Varia archaeologica prima, *Histria archaeologica*, 11-12, Pula, 31–66.
- MARUŠIĆ, B., 1987. – Branko Marušić, Miscellanea archaeologica parentina media aetatis (Kritički osvrt na neka ranosrednjovjekovna nalazišta Poreštine), *Zbornik Poreštine 2*, Poreč, 81–97.
- MARUŠIĆ, B., 1987a – Branko Marušić, Materijalna kultura Istre od 5. – 9. st., *Arheološka istraživanja u Istri* (=Izdanja Hrvatskog arheološkog društva, 11), Pula, 81–105.
- MARUŠIĆ, B., 1989. – Branko Marušić, Il castello di Neapolis – Novas alla luce delle fonti archeologiche, *Atti del Centro di ricerche storiche di Rovigno*, XIX, Trieste – Rovigno, 9–42.
- MATEJČIĆ, I., 2006. – Ivan Matejčić, Ranosrednjovjekovni spomenici Lapidarija i novigradska katedrala, *Novigradski lapidarij – Lapidario di Cittanova*, Novigrad – Cittanova, 21–33.
- MATIJAŠIĆ, R., 1987. – Robert Matijašić, Topografija antičke ruralne arhitekture na obalnom području sjeverne Istre, *Arheološka istraživanja u Istri* (=Izdanja Hrvatskog arheološkog društva, 11/2), Pula, 75–98.
- MATIJAŠIĆ, R., 1998. – Robert Matijašić, *Gospodarstvo antičke Istre. Arheološki ostaci kao izvor za poznavanje društveno-gospodarskih odnosa u Istri u antici (I. st. pr. Kr. – III. st. posl. Kr.)*, Žakan Juri, Pula.
- MATIJAŠIĆ, R., 2002. – Robert Matijašić, Modeli i strukture naseljenosti novigradskog područja u rimsko doba, *Zbornik radova s Međunarodnoga znanstvenog skupa Novigrad – Cittanova 599-1999*, Pučko otvoreno učilište, Novigrad – Cittanova.
- MODRIJAN, Z., MILAVEC, T., 2011. – Zvezdana Modrijan, Tina Milavec, *Poznoantička utrjena naselbina Tonovcov grad pri Kobaridu. Najdbe*, Opera Instituti Archaeologici Sloveniae, 24, Ljubljana.

- PARENTIN, L., 1974. – Luigi Parentin, *Cittanova d'Istria*, Collama Studi Istriani del Centro culturale Gian Rinaldi Carli, Trieste.
- PEKOVIĆ, J. et al., 2011. – Jelica Peković, Nikolina Drašković Vlašić, Zvonimir Drenjančević, Luka Jonjić, Saša Vlajo, *Kulturno–povijesna urbanistička cjelina grada Novigrada. Konzervatorska dokumentacija*, Zagreb.
- PETEŠIĆ, S., 2012. – Silvana Petešić, *Izveštaj o probnom sondažnom arheološkom istraživanju na lokalitetu Novigrad – Stela Maris (u razdoblju od 18. lipnja do 20. srpnja 2012. godine)*, ur.broj: 1424/2012 (od 9.11.2012.), Dokumentacijski odjel Arheološkog muzeja Istre, Pula.
- RICCI, M., LUCCERINI, F., 2012. – Marko Ricci – Federica Luccerini, Produzione di lusso a Roma da Giustiniano I (527-565) a Giustiniano II (685-695): l'atelier della *Crypta Balbi* e i materiali delle collezioni storiche, Oggetti di abbigliamento e ornamento, *Roma dall'antichità al medio evo. Archeologia e storia. Nel Museo nazionale Romano. Crypta Balbi* (ur./eds.: M. S. Arena, P. Delogu, L. Paroli, M. Ricci, L. Sagù, L. Venditelli), Electa, Milano, 331–443.
- STARAC, A., 1997. – Alka Starac, Napomene o amforama Dressel 6 B, *Arheološka istraživanja u Istri* (= Izdanja Hrvatskog arheološkog društva, 18), Pula, 143–161.
- STARAC, A., 2002. – Alka Starac, Rimska vila u Karpinjanu (Istraživanja godine 1995), *Zbornik radova s Međunarodnoga znanstvenog skupa Novigrad – Cittanova 599-1999*, Pučko otvoreno učilište Novigrad – Cittanova, Novigrad, 27–63.
- STARAC, A., 2006. – Alka Starac, Promet amforama prema nalazima u rovinjskom podmorju, *Histria archaeologica*, 37, Pula, 85–116.
- UJČIĆ, Ž., 1997. – Željko Ujčić, Prilog poznavanju ranokršćanskog i ranosrednjovjekovnog groblja u Novigradu, *Arheološka istraživanja u Istri* (=Izdanja Hrvatskog arheološkog društva, 18), Zagreb, 217–234.
- UJČIĆ, Ž., 2004. – Željko Ujčić, Novigrad (Istra), *Hrvatski arheološki godišnjak*, 1, Zagreb, 137–138.
- VIŠNJIĆ, J., BEKIĆ, L., PLEŠTINA, I., 2010. – Josip Višnjic, Luka Bekić, Ivica Pleština, Arheološka istraživanja na prostoru antičke uljare u uvali Marić (Porto Marricchio) kod Barbarige – Ranocarski gospodarski kompleks – utočište kasnoantičkog stanovništva, *Portal*, 1, Zagreb, 201–232.
- ZIHERL, J., 2021. – Jerica Zihlerl, Novigrad ispod površine: arheološka priča o počecima grada, *Katalog izložbe Muzej – Museo Lapidarium*, Novigrad.

INTERNETSKI IZVORI / INTERNET SOURCES

- https://archaeologydataservice.ac.uk/archives/view/amphora_ahrb_2005/cat_amph.cfm [6. 9. 2021.]
- KAMBER, D. – Dina Kamber, *Obrada Kulturno – povijesne zbirke Muzeja – Museo Lapidarium, Stare novigradske razglednice*, http://www.muzej-lapidarium.hr/wp-content/uploads/2016/05/Dina-Kamber_Stare-novigradske-razglednice.pdf [1. 9. 2021.]

